

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

Fóia acésta ese tóta Marti sér'a,
— dar prenumeratiunile se priimescu
in tóte dílele.

Pretulu pentru Ostrunguri'a: pre anu
8 fi. pre $\frac{1}{2}$ de anu 4 fi. pre unu tri-
luniu 2 fi. éra pentru Strainetate:
pre anu 10 fi. pre $\frac{1}{2}$ de anu 5 fi.
pre unu triloniu 2 fi. 50 cr. in v. a.
Unu esemplariu costa 15 cr.

Tóte siodienele si banii de prenu-
meratiune sunt de a se tramite la
Redactiunea diurnalului:
Aradu, Strat'a Teleki-ana, nrulu 27.

Inserțiunile se priimescu cu 7 cr. de
linia, si 30 cr. taese timbrale.

Starea de acuma.

Éra-e sgomotu, éra-e svara,
Éra-su sióde vesti pr'in tiéra;
Vesti, ce 'n multi amegitori
Baga spaimé, reci fiori.

Si adeca se vorbesce,
Cumú-cà domnii susu la Peste —
Nesciindu a guverná, —
In curundu voru bancrotá.

Si cà diet'a e 'nfricata,
Infricata, desperata.
Cà-ci cumnatii de la Beciu,
D'in 'n di 'n di devinu mai reci.

Dreptu ce cas'a bojerésca,
Séu mai bine, ciocoiesca,
Béta de órb'a trufia,
Vrè mortisiu suprematia.

Si 'n acésta inganfare,
Striga, sbéra 'n gura mare:
Cà „adi legile ungueresci,
Nu suntu de-ajunsu nemnisiesci.“

Deci se 'n córda, svircolesce,
Si 'n totu modrulu se silesee,
Sà 'ntroduca, sà re'nvie
Seump'a, dulcea — iobagá.

Dér' poporulu i respunde:
„Stai pe locu! Nu mai intinde.
Mai mereu, Mari'a ta!
Nu dá! . . Nu me mania“

Tiopulu.

Corespondintie.

Scrisorile lui Pacala, càtra Tandala.

Reginulu sasescu, iore sasi, in d'la
antaia dupa st. Damitrie, anulu
desperatiunii nemnisiiloru.

Frate de cruce!

Te vei fi mirandu, cumu de eu, — in locu sàti
scriu d'in Sibiu, Gherl'a séu Pute-a-peste, adeca
d'in locuri, unde adi se clocescu multe si mari lucruri,
tocmai ca unu iepure ce sare d'intr'o tufa, — vinu
ati scrie chiaru d'in Reginulu sasescu.

Ce-va curiosu, dér' pe semne asìe e scrisu in
cartea sortii nòstre, cà adeca de unu tempu, sà fa-
cemu, sà audimu si sà vedemu totu numai lucruri
de miratu, totu treburi sucite, si chircofele peste
chircofele.

Ce e dreptu, eu plecasamu spre orasielè amin-
tite, ca sà-ti mai scriu càte ceva de pe a-colo, dér'
pe drumulu de feru ard. me pusera pecatele, sà
dicu unu „Tatalu nostru“, pentru ca sà-mi ajute
Domnedieu, candu éta me tradii prinsu, legatu si
frumosu escortatu la Clusiu, ca conspiratoriu contr'a
intregitàtii statului unguerescu, pentru-cà fusei atátu
de cutediatoriu, încátu me rogai lui Domnedieu roma-
nesce si nu ungueresce, mai alesu a-cuma, candu
limb'a diplomatica in tóta lumea este eschisivu cea
ungurésca.

D'in Clusiu inse, pr'in ajutoriulu unei bucate-
rese frumóse, carei'a i promisei si i jorai fidelitate
pana la mórte, scapai, ca pr'in pene, si — ca sà
aducu in confusiune pre ingrigitorii statului ungu-
rescu — luai o directiune opusa, adeca plecai pe
josu spre Turd'a, ca sà me desfatediu celu pucinu
in privirea campului lui Mihaiu, si sà reimprospetediu
dilele glorióse de ordimóra, comparadu-le cu cele
de adi.

Cându eram mai adâncit în meditațiunile a supra trecutului și presintelci, admirându acea câmpia atâtu de santa, zarî doi domni apropiendu-se cătra mine.

— Ho! megály! — strigara ambii de odată — ki vagy, mi vagy?

— Me rogu cu plecătione, sun unu betu de caletoriu.

— Nemes? — întrebarea dnî'a loru.

— Da, da, nemisi și inca nu numai éca asiè, ci de celu cu pele de cane, și inca neci nu simpla, ci cu de cea dubla — li dîsei eu cu sîretîa, sciendu bine, că mai suntu multi in Ardélu, caror'a li place a se falosi inca și adi cu nemisi'a, care ei neci nu o au, neci nu au avu'to. — Li spusei a-poi, că si eu, ca multi d'in Ardélu, sum unuru și nemisi de origine; dér' si eu m'am romanisatu; cu tóte aceste, si adi profesediu politica numai nemisiésca, si că plane am plecatu a face ispitiri in favorulu nemisiei.

Acést'a dechiaratiune, firesce, i insulteti asiè de tare, in cătu pe a-cí, pe a-cí, să séra amendoi d'in peile de cane; deci me luara de bratiu si mi descoperia marele loru secretu, că adeca unurii d'in giurulu acest'a s'au resolyitu a restitui érasí iobagi'a, si că spre ajungerea acestui scopu se voru intruni la *Reginulu sasescu*, ca să aduca legi si să faca tóte cele trebuintiése.

Me dusei déra si eu cu ei la Turd'a, si ca să potu participá si eu cu votu decisivu la adunarea nemisiloru, me desbracara de tiótele mele calduróse, comode si curate, si me tescuirea in tióle ungueresci. Me dusei a-poi la oglinda si mi facui cruce de ce am vediutu. Eram ca unu gânsacu scosu d'intr'o bute de cernéla. — Dér -- cugetamu intru mine — déca se mai potu imbrecá astu-feliu *multi d'intre cariturarii nostrii*, pentru ce să nu facu si eu o nebulia ca ast'a.

In dnî'a defipta déra me presentai si eu la Reginulu sasescu, care numai despre acea este vestitu, că cu tóte că se numesce *sasescu*, si aici, ca mai in tóte orasiéle sasesci, sasii suntu numai ca de lécu.

Chiaru bine, că-ci la d'in contra Ardélulu dóra de multu erá anectatu cătra puternic'a Prusi'a. Dér' haidamu mai de parte.

Stradele Reginului sasescu, in dnî'a amintita, erau sgomotóse si resunau de diuruturile pinteniloru. —

Se incepú, conferinti'a nemisiésca.

Dér' a-cí intrerumpu, in epistol'a venitória ti voiu descrie decursulu adunarii nemisiloru mai pe largu: acuma ti trinitu cu de graba numai rezultatulu acelei adunári, adeca epocalulu *apelu*, care ilu facura dnii nemisi adi la Reginulu sasescu.

Éta-lu :

„Noi földbirtokosii magyar nemisi, cu duple pei de cane, si dühes magyari d'in vármegyeulu Turd'a, spré a tanácskozlúf ne-amu adunatu in Szász-Régen, intr'o partida: *nemisiésca ungueresca ardele-nésca* numita.

Noi magyar nemisi d'in Ardélu, ne mai inchiependu in peile nóstre de pana acuma, amu határozluitu a face o íre de svara 'n tíera, ca toti

cáti vrea a fi magyar nemisi, să vina la Szász Régen, să capete érasí iobagi, că-ci éra a sositu césulu nemisiésca!

Noi nemisi nemisi gyülekezúiti la Szász Régen dóra, facemú urnatoriulu

Apelu!

Vediendu noi nemisi nemisi ungueresci cu duple pei de cane, fenvegetluite nemisiele nóstre nemisiésca, de cătra ticalosiele parlamentului si guvernulu unguerescu — credemu că va fi érkezluitu tempulu, ca să ni recascigámu nemisiele nóstre jefuite de la noi, pr'in hotii si telharii de valachi, — tehát haidamu să facemú revolutia nemisiésca, că de cele romanesci au fostu destule.

Susu, déra nemisiloru nemisi, nemisiti nemisiesce! Susu că éca buia valachii a supra nóstra.

Susu! că dreptatea, ce e dreptu, este ungueresca, dér' nu este totu odata si nemisiésca, deci este rea si scumpa, că si noi trebuie să dámu stempele câteodata.

Josu cu Aporu, că vr'o dóue trei procese urbariali s'au döntetluitu in érdékul iobagiloru si că mai multi nemisi *mancaudu-si averile in strainate si devenindu acuma la sépa de lemnu si koldusi*, trebuie să li dámu érasí domini si averi nemisiesci.

Hotii si talharii de valachi, carii nainte de constitutiunalismu au fostu robii nosti, a-cuma au case, au bucate cu ce să se hranéca; ér' noi nu ni potemu face boulevard si nu potemu tiené comediasitie pletite cu 20,000 fl. la anu. Hotii si talharii de valachi au privilegiuri de asi alege bireie si strági d'intre ei si nu d'intre noi; ei potu gandi in limb'a loru si nu suntu constrinsi a face planuri ungueresci ungueresce.

Ei inca potu fi virilisti (!!!) ca nemisi, — darea câte-o data o ceru si de la noi, in locu să-i esecuedie numai totu pre ei.

Nemisiele nóstre nemisiésca suntu periclitare, că-ci pui de valachi se inmultiescu, si-a-poi (ce nerusinare) suntu mai diliginti, mai buni si mai resoluti decátu domnisiorutii nostrii. —

Ghici inca-e ca si ceialalti, vrea să-si faca palate, josu cu elu, pentru ce nu pune dare numai pe valachi, ca numai eisá platésca detoriele nóstre. —

Nu-e dreptu, ce a dîsu Mileticiu, că Ungari'a n'a fostu, neci nu va fi; nu, că noi éra o vomu face nemisiésca.

Susu déra nemisi nemisiti nemisiesce, să nemisimu nemisiele nóstre nemisiesci!

Josu cu hoti'a valachiésca! Susu cu nemisi'a nemisiésca!

*Nemisiti nemisi nemisiti
nemisiesce d'in nou'a tíera nemisiesce
nemisita a nemisiloru nemisi.*

Salta si-te bucura déra, frate si pretine, că in curundu va să resara si sórele nostru nemisiescu.

Grabesce deci si ti procura si tu pinteni de unu calusi si pene de cocosiu, ca să te poti imbracă serbatoresce la dnî'a cea mare nemisiésca.

Si pana atunci, remanu alu teu

frate de cruce

Pacala.

nemisi nemisiescu:

— in spe.

Epistol'a lui Hanz, cãtra Gur'a Satului.

Pre schinstite Weschine Gurá von Szátului!

Jo tot auzit, tot auzit de Gurá von Szátului, Gurá von Szátului! schi la noi domni la kafehaus tot szpune Gurá Szát, Gurá Dráku,—io auzit ascha ke mulcz vorbeste la dum-nita, vrut sze kunoscse jo pa dumita, schi auzitu, ke esti rumun vesztite schi Weschin ku minye, schi Dumita umblij tot lume, szpune la tocz kunoszkuz dela dumitale, ke cse sze timplat la noi in luná helálált, la Comitát, szpusz *Temesvár*, foszt styi Dumita alá alese domnyi mischi la Comitát mare, styi, Dumita alá au schkusz la Comitát, schi trebuit fi alese pre ele la Zaderlák, schi tocz rumuny fosti d'in Finlak schi Podrog hel nou finit la Zaderlák, schi rumuni foszt tare mulcz, mai mulcse kum Nemezi, schi popá dila Zádorlák hel nemczeszczk vesztit Pakurár nemczeszczk numit, vrut ku rumunii voszt sze aleg pe Vandalika hel nemczászka dila Temesvár schi un miku ros dila Finlak noter, schi un mare rumun dila Finlak Schulz — schi nemcz a noszta nu vrut aszkultá pa popa lor, csi szá dusz técz la vinát, schi nemcezi nu vrut merzse, numa rumuni Dumitale schi sirpi, ku daszkolul lor mers; schi popii nu mers ke nu szpusz nime la ei schi asche ales rumunii schi sirpi gyin Finlak schi Bodrogul hel nou pa Vandalika nemczászka, schi alá mik rosu gyin Finlak, schi alá mare rumun el pikát, pre el trinitit politik, pentru se dát el vot la comitat akuma un an de sile vot la un rumun la Rotár hálá káre vrut se fi stulrichter, schi nu dat la vunguru.

Schi frumos direptacse fost kind alesz ei jupunulu Iczig, kare nu ávut lucrú la kancelei undi fost domne schi kum finit un rumun zisz lui Iczig: „eszthe khe thu mai inthi, vre sze da voth la Vandalikha nemczászka schi la un mik ros, schi la un mare, schi minton un schkreiber szkrie la el un czidul schi fost bine, schi mers rumun afara. — Schi venit iute rumuni, ku czidula gata; jupun Iczig szpus schi sztrikát pe ele, schi fakut kum vreut el, asche fost aleserá kum ei vrut; — io nu pot, nu szpun Dumitali, ka la un rumun vestit, kum rumuni dtale alosu schi dát vot la Vandalika nemczászka; — ho! io szeunitát, ei nau Vandalika rumuneszczk la Temesvár; io de ascheia szpune la Dumita asta, ke io styi ke Dumita este Gurá von Satului rumun, si nu spune la nime sche fost la Wesinii — la Zaderlák, — ke fii rusine la Nemezi kum alesz ei pa Vandalika rumuneszczka. — Schi io vrut munka pesese, sche schi mersz la mures la Finlak, fost prins un murar un pesese mare schi un popa rumuneszczka vrut sze kumpere la el, si miroszat pesesele-la kóda lui, io szpusz la el, nu schti frasche, ke pesesele trebue miros la kap, ke akolo frasie pucse, si io mirat schi szpusz la nime el zisz, ke la noi kap sze puczit de mult, numa el mirose sze vegye nu pute si koda, — io risu mult, si fost la nime mare siankelanke;

Aeszte faschie numa in czare hel vesztit la panat. — Io mai are sze szpune la Dumita, schi halta data sche-va — numai sze nu numi la mine schi sze nu szpuni la nime ke mi ruschine de nemcz a noszta. —

Rumun ku implekaschiune pena lá veneczia pamentul la Gurá von Szátului in panat am unguereszku, luna nemczeszczka schi zio popiloru.

Hans, cu cisme mari,
gyin Szkela.

Colti de dinti.

Provostlavnicii titoru si pré cuviósele fecie base-ricesci de la catedrala bas. romane gr. or. d'in Aradu, tiendu mai adeuna-di un soboru, au decisu unanimu, a adresá Pr. S. Sale Procopie, fostului vladicu si metropolitu romanu si-cumu metamorfosatu in patriarcu serbescu, o multiumita, pentru-cá li-au promisú, cá si Pr. S. Sa va dá ajutoriu banalu, ca sa se ridice scol'pa romana, cátu mai curundu.

Chiaru la tempu, cá-ci scol'pa amintita, — cu tóte opintirile unoru svatosi „inteligenti“ — este deja gata....

Totu in acelu soboru, cine-va propuse: ca sa se adre-sedic o astu-feliu de multiumita si S. Sale dlui Mironu Calugarulu.

Unu altu cine-va inse, observá, cá nu ar fi cu cale, de óra-ce S. S., ca eppu nou, are multe spese. . . . si e cam seracu. . . .

La aceste dlu *George Molnár* (Morariu) fece urmató-ri'a modesta observare:

— Bine, dér' sa ne platésca S. S. celu pucinu taes'a cuvenita, pentru *tragerea clopoteloru dupa cei treisprediece spendiurati*. . . .

Nu scimu cu sig'ritate, cá priimitu-s'a acésta observare séu ba, la totu casulu inse este fórte — *justa*.

Diariete magiare se plangu grozavu, cá unu inspectoru scolaru d'in Zarandu, a avutu temeritatea a se duce la biserica, chiaru in di'a ácea, candu se tienù parastasu pentru fia-iertatulu erou A. Iancu.

In urm'a urneloru vomu ajunge si acele vre-muri, cá oficiantiloru romani nu li-a fi iertatu sa mér-ga neci la baserica.

Asiè li trebue, pentru ce nu peregrinédia dloru la mormintii celoru 13 rebeli spendiurati la Aradu.

Tudományosi literati magiari, incépu a publicá in „Othon“ poesiele inedite si multu revolutiunarie a le renegatului Petroviciu (Petöfi) scriese in anii 1848-49 in contr'a Inaltiatului imperatu, contr'a tronului si a dinastiei. s. c. l.

Frumósa recunoscintia nemnisio-unguresca, pentru atáte bunatáti nemeritate. . . .

Ce jocu curiosu alu sortii!

Archiducele Rainer, cu ocasiunea trecerei sale pr'in Bucovin'a, se mira, cumu de studentii romani, dela gim-nasiulu romanu d'in Sucev'a se fremanta invetiandu intr'o limba straina, si nu in a loru natiunala — ér la noi literatii romani polemidiédia si scriu in diarie straine.

Se vorbese, cá guvernulu Romaniei si a Ostru-unga-riei s'au decisu a esmite o comisiune micsta, carea sa sta-bilésca frontariete ambeloru tiere limitofe si cá comisiunile seperatate, atátu cea de d'in colo, cátu si acést'a ungueresca, au descoperitu, cá de dela anii 1792 Roman'a n'a ocupatu neci o palma de pamentu, pe candu d'in contra secuii s'au estinsu pré de parte. s. c. l.

D'a-poi ce sa te faci, déca secuii au asiè crancene privilegii domno-nemnisiesci. . . .

Magnatii si semii magnatii, cu vr'o cáti-va nemaisi si semi nem-nisi d'in Transilvani'a facura o nóua *partida ungueresca*.

Pe semne Marfele loru éra au mancarime de pele de cane.

Cantecu poporalu.

— D'in dílele nóstre. —

Frundia verde de lamaia,
Óre, Dómne, ce-a sa fia,
Cá jicutiulu nu slabescse,
Ci mereu ne totu belesce;
Ne duce boii d'in grajdu,
Sá-aibe domnii bulivardu. . . .
Duce vaci, gasce si retie,
Sá-aibe domnii cantaretie . . .
Ne despoia de hainitie,
Sá-aibe domnii paduritie . . .
Ne ia tiundr'a de pe spate,
Sá-aibe domnii de palate
Frundia verde arsa 'n para,
Fá Dóme dreptate 'n tiéra,
Cá domnii-su pré cu cania. . . .
Éra fratii 'n dusmania

Ce-va jupanutiul de doctorutiul d'in Aradu — cu prinsu de-o gróznica mancarime de a polemizá, mistificá, de a aretá ce a inventiatu in strainetate, de a dá unu tributú ore-care de recunoscintia *principalui seu*, si in fine de-a se octroá de *fiscalu nechi-amatu* aiu domniloru de la putere, ca eu atátu mai bine sá póta *blamá caris'a romana* — a aflatu de fórté natiunalnicu a se mascá si a se ascunde in nrulu 75 alu cocónei „Albin'a“ sub proleca de **XX.** improscandu in tóte partile, ca mandá cei surépi.

Scopulu principalu alu jupanutiului doctorutiul **XX.** este de a batjocuri pre nefavoritulu principalului seu, de a aretá lumei ce romanu mare este dlu I. P. Dessanu si cá dlu advocatu I. Botto (respectiv altu cine-va) a facutu unu recursu *frivolu, prostu, arogantu, absurdu lipsitu de eticheta si de formele practicate intre ómeni de crescere s. e. l.*

Spre gróz'a lumii, éta lasámu sá urmeze in origine acelu monstruosu recursu, ca sá se convinga lumea in deplinu si sá póta judecá dupa placulu jupanutiului doctorutiul **XX.**

Recursulu suna:

I.

156

f. c.

Érk. 3/4 1874

(Tím. de 50 cr.)

Méltóságos **Aczél Péter**, aradmegye főispánjához **Aradon** — alázatos folyamodványa **Botto József** ügyvéd s bizottsági tagnak — Sorbán János megyei ár. ülnök lemondása következtében üresedésbe jött megy.-ár. ülnöki, állomás elnyerése iránt.

Méltóságos Főispán ur! Tisztelt törvényhatósági bizottság!

Sorbán János megyei árvaszéki ülnök ur ülnöki állomásáról lett lemondása következtében, egy megy. árvaszéki ülnöki állomás lévén üresedésben, tisztelettel alólírott, — mint köztudomás szerint okleveles ügyvéd, tehát a törvényes kellekkel ellátott; továbbá mint e megyének bizottsági tagja; s végül mint ki született román, anyanyelvemen kívül még a magyar nyelvben is tökéletesen jártas; hivatkozva ezen tisztelt törvényhatósági pártok között kötött egyezményre is — bátor vagyok ezen állomás elnyerésére jelentkezni s szíves pártfogásokba magamat ajánlani.

Botto József, m. p.

Fiindu-cá déra acestu recursu — dupa nemargiait'a jurisprudentia a jupanutiului doctorutiul **XX.** d'in Albin'a — este atátu de *schârnavu, prostu, si anti-natiunalu*, — încátu chiaru si Mariele loru de la varmegia, inca au fostu constrinsí alu ignorá cu totulu. — ni luámu permisiune a publicá mai la vale si unu altu recursu, referiteriu totu la cestiuinea de mai susu, ca sá védia toti acei'a. cari voru avé de cugetu a recurge pe venitoriu, cumu trebue sá-si redigedie recursele loru? ca sá aibe efectulu doritu, pre cumu l'a avutu si acest'a.

Poftimu:

158

Érk. 3/4 1874.

Méltóságos borosjenői **Aczél Péter** urhoz Aradmegye érdemes Főispánjához intézett alázatos kérélmé **Büky József** szolgabírói **segédnek**, melyben a Sorbán István megyei árvaszéki ülnök lemondása folytán megüresedett ülnöki állomásnak részére leendő **adományozását** kéri.

Méltóságos Főispán ur!

Tudomásomra esvén az, hogy Sorbán István megyei árvaszéki ülnöki állásáról lemondott, bátorkodom Méltóságodhoz teljes tisztelettel az iránt folyamodni, lenne kegyes ezen megüritt árvaszéki ülnöki állomást nekem kegyesen **adományozni**, illetőleg megválasztásomat **hathatós befolyása** által, az alább kifejtett **indokaim** alapján kegyesen támogatni; — egyanis:

Eltétekintve attól, hogy az 1848—49 évi önvédelmi harc alatt tűzérhadnagyi minőségben a haza iránt tartozó kötelemnek megfelelek, — 1850 év óta a közpályán, még pedig ott is az igazságszolgáltatás terén, most már 23 éve s ezen évekből Aradmegyében 18 éve, hogy becsülettel és a **közönség meglegedésére (?)** teljesítém szolgálatomat.

1865 évben mint csermői szolgabíró és **becsületos magyar hazafi, az oláh elem** (sic) akkori fenható-sága által méltatlanul (?) üldöztettem.

1868 évben a megye közönség által, belátva azt, **hogy az oláh elem által** véghezvitt üldöztetésem, egyedül annak tulajdonítható, **mert magyar voltam.** (of! of!) — megyei esküdtnék választattam meg.

1872-ik évben pedig Méltóságod volt kegyes szolgabírói **segédnek** kinevezni, s egyszersmind tiszteletbeli szolgabírói czimmal **megajándékozni. (!)** Hogy ezen alkotmányos és nyilvános pályán töltött öt évi szolgálati idő alatt mint feleltem meg hivatásomnak s állásomat mint töltém be, — azt **Méltóságod és a megyét vezényló Tekintetes allispán ur legjobban tudhatják,** (sic) de ugy hiszem, hogy olvált kötelemnek s bennem helyezett **bizalmuknak** hűségesen és tehetségemhez mérten pontosan megfeleltém.

Ezek alapján, (!) tekintettel arra, hogy szolgálatom legtöbb idejét a törvénykezési pályán töltém s azon szakmában jártas vagyok, tehát kineveztetésem, illetőleg megválasztatásom, esetében az árvaszéki ülnöki teendőknék megfelelni képesnek érzem magam, ujlag alázattal eszedezem Méltóságod hathatós pártfogásáért.

Mély alázatos kérésem után maradok Agrison 1874 Aug. 22 én

Méltóságodnak

alázatos szolgálja

Büky József m. p.

Szolgabírói segéd.

Ei bine! A-cumu indrescu a te intrebá pre Jupan'i'a ta **XX.** cumu se póte acea, cá **Suffleriulu Jupaniei tale**, — care inca a fostu membrulu comisieiunei candidatórie, — nu s'a scandalisatu, *schârnavitu s. e. l.* si de acestu recursu?

Si cumu de Jupan'i'a ta. ai uitatu sá amintesci in lung'a-ti corespundintia si epitetele, titlele, delicatile expresiuni si gesturi s. e. l. ale principalui Jup. tale declamate in Reuniune? Cumu de n'ai facutu **capitalu** si d'in acestu recursu?

Te rogu déra, nu intardiá a le dá si acele publicitati, spre fala literaturéi romane, si a-poi cu o cale sá ni spuni si acea: *candu si pentru cátu ni-ai poté dá prelectiuni d'in nou'a Jupanariei tale cu-noscintie de jurisprudentia, eticheta, si de crescere?*

T. Aoa aoa ai vai iui iui iui Dómne, ce să me faci? Nu mai pot. Oh! să-me fi luat hantatarii, candu ni-amu dusu a-colo!

M. Dómne feri și apera, da ce-e cu tine, ce te-a aflatu, frate Tando? Spune-mi iute. Să-ti aprindu o țir' de tamaia? Spune de unde vini și ce ai patitu?

T. Lasa-me nu me intrebá de unde vinu? Vinu, dela procler'a cea de alegere de membrii congr. d'in *Iosastelu* (cottulu Aradulei.)

M. Si-a-poi ce ai patitu a-colo?

T. Am petitu pe naib'a, că me batura uritu, au Dómne au u u.

M. Ei, și pentru ce? Cu cine ai votatu, pentru cine ai cortesitu?

T. Da scí tu, nu sciu cumu-lu chiémá no spune-mi tu, cumu-lu chiama, séu mai bine cumu îi dfeu, no, . . . ei, cel'a care este mai mare peste persecutori.

M. Hm hm d'a-poi cine naib'a te a svatuitu, ca să votediu pentru comisariulu persecutoriloru?

T. En dá-te 'n bota! nu me ispití sí tu. Dér, ca să nu descresci, ti spunu, că *vr'a căti-va domni de romanu* m'au imbetatu și m'au facutu, să votediu cu jupanulu acel'a.

M. Sí cine a cutediatu să te bata, pentru că ai votatu cu comisariulu de securitate? N'au fostu a-colo persecutori, ca să te apere?

T. Ba au fostu, Dieu, dér candu vediura, că nu-e glu-ma, toti bagara sabiele 'n téca.

M. Si-a-poi cumu v'au batutu?

T. Da nu-e destula bataia acea, frate, candu abié poti castigá 10 votari pentru candidatulu teu, d'entre 132.

M. Asié iti trebue, procopsitule. Dér' acea nu intielegu cumu de ai cortesitu pentru unu persecutoru de natia straina.

T. Alelea, că batutu mai esci la capu, frate Mand'o, — a-poi nu scí, că ast'a e politic'a de adi la multí romani, — interesulu meu personalu, a-poi cele lalte

M. A-poi să vi fie déra de bine.

T. Da óra lasementulu fericitei Biet'a?

M. Ér' nie necesesci cu fléeni de-acele. Tiena-ti fléu'e'a și cauta-ti si tu de tréba.

T. Ei bine, déca esci tu asié de procopsitu, én spunemu, rogu-te, ce l'a indemnatu **SÍ** pre redactorele cocónei *F e d e r a t i u n e a*, ca să scrie *Íszrevetelek-urí* pr'in diarie straine, aপরاندু ministrii unguresci?

M. D'a-poi bagséma asié *pretinde demnitatea lim-bei nóstre nativnali* și asié se cuvine. ca diaristii romani să fia *constrinsí a luá notitia și la cunoscintia* corcomandriele domniloru; ér' diaristii domniloru și magnatii unguresci, să aibe privilegiulu de a ignorá diariete nóstre. Séu póte sí pentru acea, ca să arete și să documentedis, că fój'a dsale acuma nu ocupa loculu, care ar trebú să-lu ocupe unu diariu ro-manescu.

T. Da auditu-ai, că guvernulu lui Pist'a, — dreptu dovéda, cătu de multu respectédia legile sactiunate, — a svatuitu pre Inaltiatulu Imperatu, ca să nu interesca pre nou alesulu metropolitu romanu?

M. Dorere, am auditu; dér' pe semne asié a tre-buitu să fia A-poi sí Pr. S. Sa, pentru ce nu si-a invetiatu vorbirea ungrésca mai bine, cu oca-siunea candu fusese la Aradu.

T. *Da acea ai auditu, că cumu se 'ncocoré și cumu se bosumflá primatele popistasiloru de la Strigonu, pe betii teologi romani gr. cat. osinditi a chinuá in pur-gatoriulu d'in Pute-a-pesce?*

M. Ba. Sí pentru ce?

T. Pentru-cá indresnira a cere, ca să li se con-céda a poté gandi câte-odata sí romanesece.

M. Sí ce li-au respunsu?

T. Acea, că unirea s'a facutu numai pentru acea, ca să ne pórté popistasú de nasu. să ne magiarisdmu; și că teologi'a d'in Vien'a inca s'a transpusu la *Pute-a-pesté* numai totu d'in acele motive. Deci să taca, să sufere și să nu gramusde un'a. că de nu, a-poi. . .

M. Si-a avutu totu dreptulu! Cód'a trebuie să se covrige, dupa voi'a celvi ce-o portu.

TREN U'A SI FLENC'A

T. Da pre tine, sprehuiata, pe unde te pórtá mam'a padurii, de nu te mai areti intre ómeni cinstiti?

F. Oh! lasa-me amarului, nu me mai ispití sí tu, că necasita-su eu de-ajunsu.

T. Ce? Dóra nu-ti capeti locu de gazdóia la vr'unu.

F. Asi! Ti-ai gást'o!

T. Asié déra ce te superi?

F. D'a-poi cumu nu m'oiu superá, candu me punu slabitiunile, ca să me ducu sí eu la balulu metropolicescu d'in Sibíiu, sí in locu să fi potutu jocá totu cu fetiorasí tineruti, au trebuitu să chinuescu totu cu mosnegi, — pentru-cá vedi tenerimea nóstra de adi a dus'o pré de parte

T. Nu te superá, că-ci. vedi, guvernulu ungu-rescu a esoperatu, ca să nu se interesca P. S. Sa Popasu de metropolitu. deci va fi alegere nóua sí a-poi atunci te voru poté recompensá, — séu in ca-sulu celu mai reu, vei merge la *Pute-a-pesté* sí a-colo te-oru alege sí de -- mam'a balului.

➡ D'in cause grave sí neatematórie de noi, amu fostu constrinsí a intardiá cu unu nu-meru. Ceremu indulginti'a sí scusele onor. nostri cecitori. ➡

PUBLICATIUNI SERIOSE.

Procesulu de pressa intentatu in contra lui „Gur'a Satului“, respective in contra dlui F. H. Longinu.

(Urmare.)

Nu lasi fi potutu calumnia pre dlu incusatoriu in *Gur'a Satului* inca uoci pentru acea, pentru-ca, precumu se pote vede d'in artichu incriminatu „*Historia valachiloru*“ (si nu: *Istoria romaniloru*, adeca: *Az oláhok históriája*, si nu: *A románok története*) eu am criticatu, sbiciuitu si satiratu cu arm'a umorului numai *intentiunile* si *defectuósele scrieri* ale dsale, nisuintu-me a le face — precumu si merita — *ridicóule*; la ce, asie credu, am si avutu totu dreptulu.

Nu mi-ar placé sa credu, inse e posibilu, ca dlu *Franciscu Koós*, spre asi *recastigá* óresi-cari *reputatiuni perdate*, a aflatu de bine, ca cu ori ce pretiu sa *inscenedie unu procesu de reclamu*, si-a-poi *chiaru in contr'a unui romanu*.

Intentiunea, ambitiunea, dsale pote fi justa, dér', vai Dómne, reu a nimeritu oca siunea. . . .

Pentru acea lu-facu atentu, sa nu caute nodu in papura, ca va pati ca *Sisipu*.

Au nu chiaru dsa dice si in incusa, ca „*dátele cele mai viforóse d'in viét'a dsale, au fostu cele petrecute la Bucuresei?*“ Va sa dica: *dn'i sa, indusmanindu-se cu credintiosii sei, a dusu o viétia atátu de viforósa, incátu chiaru si dsa a fostu conetrinsu sa serie despre sine insusi in scrierile dsale (Történeti dolgozatok) criticate si satirate de mine, ca: „1869 februárban oláh bünyenyítő törvényszék elé hurczoltattak mint egyházbírók“*, *) adeca ca *credintiosii sei Pau trasu la tribunabulu criminalu, incusandu-lu de jefuitoriu de baserica s. c. l.*

Publiculu celu mare de siguru isi va mai aduce aminte de *curiósele polemii diaristice*, d'in anii abie trecuti, candu adeca se criticaru si se desvalira in tota golatatea, ma chiaru pana la scandalu, tote faptele private si oficióse ale dlui incusatoriu, atátu in *diaristica magiara si romana d'in Ungari'a, Transilvani'a, catu si in cea d'in Romani'a libera*.

Cu deosebire: in „*Kolozsvári közlöny*“ a. 1864; in „*Protestáns egyházi és iskolai lapok*“ a. 1865—1869; in „*Hon*“ a. 1865—1869; in „*Debreczen*“ a. 1867—1868; in „*Misoi lapok*“ a. 1869; in „*Romanulu*“; „*Trompet'a carpatiloru*“ s. c. l. precumu si in mai multe brosiure si epistóle volante.

Cele ce se publicara a-colo, dluru, au fostu scrise *forte seriosu*, si da, acele se poteau si se potu interpretá d'in cuventu in cuventu, pentru-ca au fostu si suntu *chiaru si precise*; asie de exemplu in „*Manifestulu epitropiei baserice ref. dela Bucuresei, adresatu basericeii reformate si natiunei magiare*“ **) intro alte se dice: „*megengedte, hogy Koós Ferencz volt lelkész az egyház alaptökéjét önkényesen elköltse, s arról még csak ne is számoljon*“, adeca a *permisus* (sonatulu supremu alu basericeii ref. in Trani'a) ca ospop'a *Franciscu Koós, sa póta cheltui banii, fondulu basericeii, fore ca sa-si faca socotelile*. s. c. l.

Dlu *Mortim Czelder*, misionariu popa ungurescu, care de presentu inca locuiescu in Ungari'a, plane a *tienua oglinda* nainte dlui *Franciscu Koós* ospopa ref. dela Bucuresei.

Intielegu brosiura dsale intitulata *Tükör* ***) adeca *Oglinda*, cu pre multa spunctuiriulu motto: „*A te szádból itéllek meg, gonosz szolgál*“ adeca: „*D'in gur'a ta te voui judeca, infama sluga*“ Luc'a ev. c. 10 v. 22.

Si acea *Oglinda* ni areta multe abuseri. . . .

Cele-alte le voui retace, dluru, ca vi marturisescu sinceru, mie mi greu, a vi le citá si a vi scandalisá cu ele, atátu pre dvóstra, catu si pre on. publicu; le retacu, dluru, in interesulu moralitáti: d'intr'unu locu vi voui citá numai urmatoriele: „*Hogy Koós látszat szerint rendesen vitte számadását, feltételek nélkül, bár nem egy agyelműs család süttetett ki számadásából eddig is. . . . Rendesen mindig több volt a*

*) *Történeti dolgozatok*, — Ista Koós Ferencz. I. kötet, Marosvásárhelyt 1870 pag. 196.

**) *A bukaresti ev. ref. egyház ügyelvénykönyve a magyar ev. ref. anyaszentegyházhoz s a magyar nemzethez*. Bukarestben 1869. pag. 6.

*** *Tükör*, válaszul Koós Ferencz volt bukaresti lelkésznek, előbb tanja. Czelder Mortim misionarius, Bukarest 1869.

*bvétel, mint a kiadás 300—400 levél s a kasszában pedig egy kerajczár sem volt, ***)* adeca, ca dlu *Koós* la *aparintia* a redigétu regulatu socotile sale, dér' in fine totusi s'a descoperitu, ca dsa a facutu multe *insielatiuni*, — mai de parte: ca perceptiunile de comunu erau mai multe cu 300 — 400 de lei, decátu erogatiunile si totusi in cassa (adeca a basericeii ref. dela Bucuresei) nu se aflau bani nici de lécu!

Eta, dluru, *cáto-va date si pareri d'in publicu*, despre *pretins'a*—si in incusa sustienuta de *nepetata*—*reputatiune* a dlui *Franciscu Koós, directoru la preparandi'a de statu dela Sigetulu-marmatiiei*.

E dreptu, suntu cam piperate, dér' n'am ce sa-i facu.

Deci deca dlu incusatoriu are curagiu a stá cu *conscientia liniscita* nainte maretulu tribunalu alu opiniunei publice, si deca dsa, — intocmai ca omulu celu morbosu, ingrijtu de sanitate a sa, — este atátu de jalusu si ingrijtu de reputatiunea sa, incátu chiaru si bórea lina a unui nevovatu diariu umoristicu lu-umple asie de multu cu fiori? atunci lu-intrebu: pentru ce nu s'a incuragiatu si resolutu asie cantá satisfactiune si a se purificá, pe calea procesulu de pressa, contr'a acelu atacuri seriose, originali, si respiratorie de mórte morala? . . .

Acele atacuri, dluru, s'au scrisu, catu se pote mai seriosu si se indreptara fore criutare, contr'a dlui incusatoriu cu scopu de alu areta lumei, ca pre unu omu fore omenia si fore caracteru, si-a-poi inca nici nu naintea unui publicu indiferentu, romanu; ci naintea publiculu magiaru, naintea *connationaliloru si consangeniiloru sei*.

Si cine au fostu acei ne'indurati?

Onorable juriu! acei'a nu au fostu romani, nici fi ai altoru natiuni, ci acei'a, dluru, au fostu:

Credintiosii, poporeni dsale, caror'a dsa li fusese pastoriu sufletescu;

Epitropi'a, adeca autoritátile basericesci, superiorii dsale;

Amiculu si colegulu dsale, dlu Martinu Czelder.

Va sa dica: *connationalii, consangeni, superiorii credintiosii, ba chiaru amiculu si colegulu seu*, — care in ast'a cestiune este a se tiene de celu mai competente.

Asie deca atunci ar fi avutu dlu incusatoriu oca siunea cea mai binevenita, a se purificá, pe calea procesulu de pressa, contr'a *grózniceiloru incuse pline de epitetule de defraudatoriu, jefuitoriu de biserica, conjuratoriu, spionu, vagabundu, adulteru s. c. l.* — atunci, d'icu, trebuiá sa-si apere dsa onórea atacata; atunci sa se fi justificatu in prim'a linia inaintea autoritátiloru basericesci si naintea natiunii sale.

Ma, dupa parerea mea, dsa avé *chiaru detorintia morala, sociala si patriotica a face acést'a*, nainte de ce ar fi recursu pentru — si nainte de a fi esoperatu, pe bas'a omeniei sale *nepetate* (?) — atare postu de la guvernulu magiaru.

Dér' dlu *Franciscu Koós*, in tocmai ca máti'a ce 'neungiura pisatulu ferbinte, pana in di'a de adi, nu a facutu acést'a, ci tacendo a lasatu ca aceste incuse sa se laticesca si sa se prescrie contr'a dsale.

Dluru! Sple a suportá si a ascultá atát'a tempu cu *nepasare astu-feliu de acuse crancene, respandite pr'in publiculu celu mare, se recere seu unu naturelu de stoicu, seu o frica óre-care*, ca adeca cei ce l'a atacatu, voru avé curagiulu a si demustrá tote cáte au spusu si scrisu contr'a dsale, — si astu-felin dsa a trebuitu sa taca.

Tertius non datur!

Dér' éta vócea amatita de mai multi ani incepe a resuna. Dlu *Franciscu Koós* se-arunca pe campulu luptei, ca sa-si caute omenia—*in incusa botezata de—innocentata* (!)

Si in contr'a cui?

Contr'a unui strainu, contr'a unui satiratoriu, — carui'a nici pr'in minte nu i-a trecut a pasii pe terenulu inimiciloru dlui incusatoriu, si care ca romanu, pre cumu si publiculu, pentru care a scrisu, de locu n'a avutu nici interesu, nici causa a serutá mai de aprópe lucrárele oficióse seu private a unui popa reformatu,—si in fine contr'a unui'a, care dupa dreptu nici nu pote fi privitu ca calumniatoriu.

(Va urma)

**** *Tükör*, pag. 9.